

Kraków, dnia 15. lutego 1915.

Wiadomości Informacja poufna.

Rozkład partii w Królestwie polskiem.

I. Na stanowisku państwowo-rosyjskiem stoją:

- a. Komitet narodowy: realiści i narodowi demokraci. /: żywiłki moskalofil: /
- b. Polska partya postępową i
- c. Związek postępowy.

II. Na stanowisku walki z Rosją stoją następujące partye względnie or-

ganizacye tajne:

1. Narodowy Związek robotniczy /: organ „Kiliński”:/
2. Narodowy Związek chłopski /: organ „Polska”:/
3. Związek Niepodległości /: inteligencya:/
4. Młodzież Niepodległościowa /: zarzewiacy:/

Te 4 grupy utworzyły związek pod nazwą „Konfederacya polska”.

W konfederacyi grupują się żywiłki narodowe. Charakter narodowy ma również:

5. „Związek narodowy” /: inteligencya umiarkowana, organ: „Przegląd polityczny”, który jednak trzyma się osobno.

Żywiłki postępowe grupują się w następujących partyach, nie tworzących jednak wspólnej organizacyi.

- a. P.P.S.
- b. Związek chłopski /: org. „Sprawa chłopska”:/
- c. Związek patriotów /: inteligencya:/
- d. Młodzież filarecka.

Pomiędzy wszystkimi antyrosyjskimi grupami istnieje porozumienie.

Przejrzano następujące dzienniki z czasu od 15. grudnia 1914 do 10. stycznia 1915:

Gazetę warszawską /: komplet:/ organ Dmowskiego,

Gazetę poranną /: 2 grosze - komplet:/ nar.-dem.

Dziennik polski /: szereg egzempl:/ organ Straszewicza, który

11/1.149

wystąpił z partii realistów w czasie wojny, nie godząc się z ich stanowiskiem.

Kuryer warszawski

Kuryer poranny

Goniec

Nową Gazetę

} szereg egzempl.

Ogólnym rysem charakterystycznym prasy jest szarżyzna. Nawet polemiki dziennikarskie są rzadkie. Przyczyną tego jest i cenzura. Nie mogąc zwalczać programów i działalności partii ugodowych, opozycja ogranicza się do atakowania osób lub autorytetu wysuwanych przez te partje komitetów i organizacyi.

Tak trzeba rozumieć protest partji chłopskich w „Gońcu” przeciw Komitetowi narodowemu warszawskiemu jako „pańskiemu”, podczas gdy jednocześnie jeden z przedstawicieli arystokracji, książę Aleks. Drucki-Lubecki ogłosił list w „Gazecie radomskiej”, w którym stwierdza, że autorytet członków komitetu mu nie wystarcza i że muszą jasno przedstawić swój program, jeśli chcą liczyć na posłuch u społeczeństwa. W obu wypadkach chodzi o protest przeciw stanowisku Komitetu wobec Rosji. Stronnictwa tajne z natury rzeczy nie mogą brać udziału w tej polemice. Postawiły one zresztą stronnictwa ugodowe w rzędzie nieprzyjaciół, z którymi nie ma polemiki. Tem cenniejsze są antyugodowe głosy prasy jawnej jako wychodzące z obozu stojącego na gruncie legalnym. Pomijając „Goniec” stale zwalczający narod.-demokrację, wymienić tu trzeba „Dziennik polski”. Gdy znany poeta Miciński ogłosił w Kuryerze porannym artykuł nawołujący Polaków do trzymania się „słowiańskiego masztu”, Dziennik polski nie mogąc atakować tendencji artykułu, zaprotestował przeciw mieszaniu się literatów do polityki i poradził Micińskiemu, żeby oddawał się lepiej poezji.

Wogóle sympatye słowiańskie - tak głośne w początkach wojny - w dużej mierze znikły i to nawet w organach nar.-demokr. Bez ogródek zauważa się tu i owdzie /:tygod.illustr., Dziennik polski:/, że prasa rosyjska zgorzkniała w stosunku do Polaków.

Zaszła również zmiana w stosunku do Niemiec i Austrii. Ton wrogi za-

chowuje się tylko wobec Prusaków, o Austrii natomiast nie spotyka się nic nieprzyjaznego.

Wiadomości o rządach rosyjskich w Galicyi wschodniej podawane są bez komentarzy; ataków na Legiony niema. Za tworzeniem Legionów na rzecz Rosyi nie spotkałem wzmianki.

Agencja telegraf. Petersburska zasypuje dzienniki wiadomościami sensacyjnymi w rodzaju: Cesarz Franciszek Józef umierający, przygotowania do oblężenia Krakowa /: w tydzień po bitwie pod Limanową: /, zawarcie pokoju przez Niemcy kosztem Austrii i t.d. Nawet jednak ~~gazeta~~ „Gazeta warszawska” opatruje je uwagami bardzo nieraz krytycznymi. Uważa się też w Warszawie, że Austriya została popchniętą do wojny przez Niemcy.

Wogóle z wielu oznak wnioskować można, że nastrój Warszawy zmienił się na korzyść Austrii. Znający stosunki tamtejsze zapewniają, że w razie opuszczenia miasta przez Rosyan, gdy stronnictwa niepodległościowe będą mogły wystąpić jawnie, górę weźmie kierunek antyrosyjski wśród szerokich mas ludności. Ważną też będzie zmiana tonu prasy uwolnionej z pod cenzury rosyjskiej, dzisiaj bowiem wszędzie, nawet w części Królestwa okupowanej przez sprzym., oczekuje się, co powie Warszawa. W miarę zbliżania się naszych wojsk ożywia się działalność stronnictw tajnych, uwidaczniając się zamachami na mosty, składy wojskowe i t.d.

W okupowanej części Królestwa nastrój jest dość przygnębiony z powodu zniszczenia i biedy. Ludność wyczerpana kilkakrotnymi przemarszami wojsk, rekwizycjami i t.d. zachowuje się biernie. Tam, gdzie władze wojskowe albo Legioniści wpłynęli na zniżkę cen żywności, względnie ułatwili aprowizację, zjednali sobie przychylną ludność. - Wogóle dostarczenie chleba może przy obecnym stanie stosunków wpłynąć decydująco na jej postawę i sympatyje.

Dodać wreszcie należy, że ruch wszczęty przez Legiony zyskuje coraz szersze podstawy, działając zresztą pod hasłem przyłączenia Królestwa polskiego do Austrii. Zwłaszcza duchowieństwo parafialne staje coraz widoczniej po jego stronie. Także wśród członków towarzystw gimnastycznych, dotychczas zostających pod wpływem narodowej demokracji, widoczne są sympatyje dla Legionów i zaczynają odzywać się głosy domagające się

wstąpienia do ich szeregów. Stosunek austriackich sfer wojskowych do Legionów jest -wedle opinii kompetentnych czynników legionowych- jak najlepszy. Udział reprezentantów wojskowości przy uroczystościach narodowych urządzonych przez Legiony zrobił bardzo dobre wrażenie, tak wśród Legionistów jak i wśród ludności.

Heinrich Thun
Hans Reyer

Präs. Krakau am 16.12.1915
K. No. 320

K. und k. Festungskommando in Krakau

New York
ARCHIVES
INSTITUTE
M. 2. 10. 25. 11

New York
ARCHIVES
M. 2. 10. 25. 11

152